

Innhold

Forord	9
---------------------	---

Kapittel 1 Innledning	13
Aktørperspektivet	13
Forholdet mellom læreren og eleven	16
Skolen som sosial arena	18
Undervisning og læring	20
Elevens stemme	21

DEL 1 FORSTÅELSE OG INNSIKT

Kapittel 2 Eleven som aktør	25
Krav til intensjonale og rasjonelle handlinger	26
Teorien om det rasjonelle valg	27
Mål, ønsker og verdier	29
Forståelse av andre menneskers handlinger	30
Vurdering av virkelighetsoppfatninger	32
Vurdering og forståelse av elevenes handlinger	34
Aktør i sosiale systemer	35
Forståelse av sosiale systemer	37
Pedagogisk anvendelse av formålsforklaringer	38
Forståelse gir grunnlag for å påvirke elevenes handlinger og læring	39
Forståelse gjør eleven i stand til å forstå seg selv	40
Forståelse påvirker elevens oppfatning av og innstilling til læreren	42
Forståelse for eleven påvirker lærerens handlinger	42
Årsaksforklaringer	43
Individuelle forklaringer	44
Kritikk av de individuelle årsaksforklaringene	46
Strukturelle forklaringer	49
Pedagogisk anvendelse av årsaksforklaringer	51
Foreldrenes kjennskap til egne barn	53

Kapittel 3 Skolens kontekst og elevens erfaringer og handlinger	55
Læreplanteori som uttrykk for skolens kontekst	56
Begrepet læreplan	57
Den skjulte læreplanen	58
Skolens reproduksjon av ulikheter i samfunnet	59
Sosial bakgrunn i skolen	61
Kulturelle verdier, normer og oppfatninger i skolen . . .	63
Skolens og lærernes makt og egeninteresser	66
En sammenfattende vurdering av de ulike kontekstuelle betingelser i skolen	70
Motstand fra elevene	71
Ulike former for motstand	72
Et elevperspektiv på skolens kontekst	75
Kapittel 4 Identitet og dannelse	81
Ulike tilnærminger til dannelse	82
Tilpasning og reproduksjon – materiale danningsteorier	85
Selvrealisering og frigjøring av elevens potensial	
– formale danningsteorier	89
Deltakelse og dialog – dialektiske danningsteorier	91
Lærerens påvirkning og elevens egenaktivitet	95
Utvikling av identitet	96
Hva er identitet?	97
Lærings erfaringenes betydning for utvikling av egen identitet	101
Anerkjennelse og identitet	102
Fellesskap med andre	104
Handling og kunnskap	105
Elevens integritet	106
Struktur og disiplin – begrensninger og muligheter i identitetsutviklingen	107
Disiplin og tilpasning	108
Et livsperspektiv på utdanning	109
Makt og identitet	110
Identitet og forståelse for eleven	111

DEL 2 MØTE MED ELEVENE

Kapittel 5 Læringsmiljøet i skolen	115
Læringsmiljø og elevenes læringsutbytte	116
Avgrensning av begrepet læringsmiljø	118
Faktorer i læringsmiljøet	120
Tilhørighet og deltakelse i læringsmiljøet	121
Opprettholdende faktorer i læringsmiljøet	122
Hva er en opprettholdende faktor?	122
Ulike hovedtyper av opprettholdende faktorer	126
Tre grunnleggende perspektiver	126
Kontekstuelle perspektiver	128
Aktørperspektivet	128
Individperspektivet	129
De ulike perspektivene i sammenheng	129
Tiltak for å redusere betydningen av opprettholdende faktorer	130
 Kapittel 6 Klasseledelse og relasjonen mellom elev og lærer .	132
Relasjonen mellom lærer og elev	133
Betydningen av en god relasjon	134
Etablering og opprettholdelse av relasjoner mellom eleven og læreren	138
Lærerens ansvar for relasjonen	138
Utvikling av et godt tillitsforhold til elevene	139
Se den enkelte elev	140
Verdsetting av barns og unges sosiale verden	142
Fortellingen	143
Å være i posisjon til eleven	144
Anerkjenn eleven	145
Elevens bakgrunn og kjønn	148
Intersubjektivitet i undervisningen	148
Ha forventninger til elevene	150
Ledelse av klasser og undervisningsforløp	151
Forståelse av klasseledelse	151
Betydningen av god klasseledelse	152
Strategisk og situasjonsbestemt ledelse	153
Kontroll og varme i ledelse	154
Møtet med utfordrende klasser og elevgrupper	156

Unngå å utpeke syndebukker	157
Noter de utfordringer som oppstår i klasserommet	157
Husk at elevenes reaksjoner ikke alltid er personlige	157
Forsøk å isolere situasjonen og atferden	158
La eleven formidle sine oppfatninger	158
Begrunn dine avgjørelser overfor elevene	159
Læreren som veileder	159
Læreren som aktør	161
Samarbeid med lærerkolleger – vær en lagspiller	163
Ha alltid dialog med foreldre	164
Utvikling av en reflekterende praksis	165
Ha god kjennskap til hvordan andre opplever deg som lærer	166
Én skole – to verdener: om lærerens og elevens ulike interesser	168
Kapittel 7 Sosial utvikling og de jevnaldrendes betydning	171
Betydningen av jevnalderfellesskapet	172
Sosial isolasjon og ensomhet	173
Mobbing	175
Sammenhenger mellom sosial fungering og andre forhold i skolen	176
Sosial kompetanse	178
Hva er sosial kompetanse?	179
Utfordringer i læring av sosial kompetanse	181
Ulike sosiale miljøer krever ulik sosial kompetanse	182
Sosial kompetanse mellom jevnaldrende barn og unge	183
Sosial kompetanse innebærer både selvrealisering og tilpasning	184
Ulike dimensjoner i sosial kompetanse	185
Læring av sosial kompetanse i skolen	186
Skolens ledelse	187
Samarbeid med foreldre	187
Fokusering på både individ og kontekst	187
Forholdet til undervisningen i skolen	188
Skolens to mestringsarenaer	189
Litteratur	193
Stikkordregister	202